MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO

Seduta tat-30 ta' Ottubru, 2003

Citazzjoni Numru. 2020/2000/1

Filippa Debono, Rita Bongailas u George Zammit
b]ala kuraturi ta’ l-interdetta Maria Dolores Zammit
versus
Alfred Falzon, Joseph Falzon, Tessie Theuma,
Carmen Falzon u Giorgina Axisa

Din il-kaw\a hija dwar di\eredazzjoni.
I`-`itazzjoni tg]id illi l-attri`i hija bint Carmelo Falzon, li miet fit-13 ta’ Settembru 1995, u Rosina Falzon xebba Magro, li mietet fl-1 ta’ Jannar 1984.
Il-konju[i Falzon kienu g]amlu testment *unica charta* fit-28 ta’ {unju 1982 fl-atti tan-Nutar Antoine Agius, u Carmelo Falzon wa]du kien g]amel testment ie]or fit-13 t’Awissu 1990 fl-atti tan-Nutar Joseph Raphael Darmanin.
Fit-testment *unica charta* il-konju[i Falzon kienu]atru lill-partijiet f’din il-kaw\a b]ala werrieta tag]hom, i\da bit-testment tat-13 t’Awissu 1990 Carmelo Falzon kien]assar it-testmenti kollha li kien g]amel qabel u]atar lill-konvenuti

b]ala werrieta tieg]u, waqt li lill-attri`i qatag]ha mill-wirt, g]alkemm ma kellu ebda jedd li jag]mel dan.
Billi g]alxejn sej]et lill-atturi biex i]allsuha l-le[ittima fuq il-wirt tal-[enituri tag]hom Carmelo u Rosina Falzon, l-attri`i fet]et din il-kaw\a u qieg]da titlob illi din il-qorti:
1. tg]id illi Carmelo Falzon ma kellu ebda jedd jaqta' lill-attri`i mill-wirt, u g]alhekk tg]id illi ma tiswiex id-dispo\izzjoni ta' di\eredazzjoni fit-testment tat-13 t'Awissu 1990 fl-atti tan-Nutar Joseph Raphael Darmanin;
2. tillikwida l-kwota le[ittima li tmiss lill-attri`i mill-wirt ta' Carmelo u Rosina Falzon; u
3. tikkundanna lill-konvenuti jag]tu lill-attri`i dak li ji[i likwidat li jmiss lilha b]ala le[ittima.
Qieg]da titlob ukoll l-ispejje\ tal-kaw\a.
Il-konvenuta Carmen Falzon ressqet dawn l-e``ezzjonijiet:
1. trid issir il-prova illi Maria Dolores Zammit tassew hija interdetta billi ji[i esebit id-dikriet relativ — wara li [iet esebita kopja ta' dan id-dikriet, li j[ib in-numru 1158 ta' l-1997 u ng]ata mis-Sekond'Awla ta' din il-qorti fis-7 t'Awissu 1997, ma g]adux me]tie[li nqisu aktar din l-e``ezzjoni; u
2. id-di\eredazzjoni saret kif trid il-li[i billi Carmelo Falzon kellu kull ra[uni biex jag]mel dan.
Il-konvenuta Giorgina Axisa ressqet l-e``ezzjoni illi t-testment jiswa, u g]alhekk it-talbiet ta' l-attri`i g]andhom ji[u mi`]uda.
Il-konvenuti l-o]rajn, Alfred Falzon, Joseph Falzon u Tessie Theuma, ressqu l-e``ezzjoni illi Carmelo Falzon kellu kull dritt illi jaqta' lill-attri`i mill-wirt g]ar-ra[unijiet li tag]ti l-li[i, l-aktar min]abba mo]qrija kontrieh.
L-artikolu fit-testment tat-13 t'Awissu 2003 ta' Carmelo Falzon li wassal g]al din il-kaw\a jg]id hekk:
Is-Sitt Artikolu
It-testatur qieg]ed jiddi\ereda lil bintu Maria Dolores mart Carmelo Zammit bint ukoll Rosina *née* Magro kompletament u assolutament mill-wirt tieg]u kif ukoll mill-wirt ta' l-istess mejta martu Rosina Falzon *née* Magro, u dan g]ar-ra[uni illi l-istess binthom hija]atja ta' mo]qrija lejn it-testatur u lejn il-mejta martu, a termini tas-subartikolu ittra d ta' l-artikolu numru sitt mija u sittin tal-

Kodi`i ~ivili tal-Li[ijiet ta' Malta (660d) [1] billi l-istess bintu Maria Dolores iddeportat ru]ha]a\in]afna mat-testatur u ma' martu, tant li minn meta \\ew[et sallum hija qatt ma marret tarahom u lanqas marret tara 'l ommha Rosina qabel ma mietet u lanqas marret taraha mejta jew g]all-funeral tag]ha.

Id-dispo\izzjonijiet tal-li[i li jirregolaw id-di\eredazzjoni u li huma r-relevanti g]all-ka\ tallum insibuhom f'dawn l-artikoli tal-Kodi`i ~ivili:

623. Bla]sara tad-disposizzjonijiet ta' l-artikolu 630[2], ir-ra[unijiet li g]alihom dixxendent jista' ji[i di\eredat huma dawn biss li [ejjin:

… … …

(*d*) jekk id-dixxendent sawwat it-testatur, jew xort'o]ra sar]ati ta' mo]qrija lejh;

625. (1) Ir-ra[uni tad-di\eredazzjoni g]andha ti[i ppruvata minn dak li jsostni d-di\eredazzjoni.

Ir-ra[uni li setg]et twassal lit-testatur biex jaqta' lill-attri`i mill-wirt trid tkun wa]da li nqalg]et wara t-28 ta' {unju 1982, billi dakinnhar it-testatur kien g]amel testment li fih kien]atarha wa]da mill-werrieta tieg]u, u dan juri illi, sa dakinnhar, ma kellu xejn kontrieha.

Fit-testment tat-13 t'Awissu 1990, i\da, xlieha b'"mo]qrija", ta]t l-art. 623(*d*) tal-Kodi`i ~ivili, u din il-mo]qrija kienet in-nuqqas tag]ha li tmur tara lil ommha, mart it-testatur, meta kienet l-isptar bl-a]]ar marda u ma marritx g]all-funeral tag]ha wara li mietet.

Mix-xhieda]are[ukoll i\da illi l-attri`i tbati minn ski\ofrenija, u din il-marda ilha fuqha g]exieren ta' snin, sa minn qabel l-1982. Min]abba f'din il-marda l-attri`i hija maqtug]a minn dak li ji[ri madwarha u tbati minn allu`inazzjonijiet, delu\jonijiet u apatija. F'din il-kondizzjoni mentali ma setg]etx ikollha r-rieda li tonqos lil ommha jew lil missierha, u n-nuqqasijiet tag]ha kienu konsegwenza ta' l-apatija tag]ha u tal-fatt li ma kinitx tifhem x'qieg]ed ji[ri madwarha.

Barra minn hekk, mix-xhieda]are[illi l-ilmenti tat-testatur aktar kienu kontra \ew[l-attri`i milli kontra l-attri`i nfisha.

---

[1] Dan l-artikolu llum huwa l-art. 623(*d*).

[2] Di\eredazzjoni min]abba tberbiq.

Fil-fehma tal-qorti, g]alhekk, ma jistax jing]ad illi l-attri`i kienet]atja ta' mo]qrija kontra missierha.

Dwar x'ji[ri meta ma ssirx il-prova ta' ra[uni tajba g]al di\eredazzjoni, l-art. 629 tal-Kodi`i ~ivili jg]id hekk:

629. Meta fit-testment ma tkunx imsemmija r-ra[uni li g]aliha wie]ed ikun [ie di\eredat, jew ma ti[ix ippruvata, id-di\eredat g]andu jedd g]al-le[ittima biss.

Huwa g]alhekk illi l-attri`i fil-kaw\a tallum qieg]da titlob il-le[ittima. Dan i\da jg]odd biss g]all-wirt tal-missier, u mhux ukoll g]all-wirt ta' l-omm, li jibqa' regolat bit-testment *unica charta* tat-28 ta' {unju 1982 li biha l-attri`i kienet ma]tura werrieta. Il-qorti g]alhekk, filwaqt illi sejra tilqa' t-talba ta' l-attri`i biex ting]ata l-le[ittima li tmiss lilha mill-wirt tal-missier, ma hix sejra tqis l-istess talba dwar il-wirt ta' l-omm, ladarba ma kinitx maqtug]a minn dak il-wirt u lanqas ma hi qieg]da tg]id illi fit-testment tag]ha l-omm qab\et is-sehem li setg]et tiddisponi minnu.

Ng]addu issa g]al-likwidazzjoni tal-le[ittima. L-ulied tat-testatur huma sitta, u g]alhekk il-le[ittima hija n-nofs tal-wirt maqsuma bejn sitt a]wa, kif ig]idu l-artt. 616 u 618(3) tal-Kodi`i ~ivili:

616. (1) Il-le[ittima ta' tfal le[ittimi, jew ta' tfal le[ittimati bi \wie[li jsir wara, jew ta' tfal adottivi, hija t-terz tal-beni tal-mejjet, jekk dawk it-tfal ma jkunux i\jed minn erbg]a, jew in-nofs ta' dawk il-beni jekk ikunu]amsa jew i\jed.

(2) Il-le[ittima tinqasam f'ishma daqsinsew bejn it-tfal li jmisshom minnha.

… … …

618. … … …

(3) It-tifel jew dixxendent ie]or li jkun ma]tur werriet, jid]ol ma' l-o]rajn fil-le[ittima.

G]alhekk sehem l-attri`i huwa ta' parti wa]da minn tnax ($^{1}/12$) mill-wirt ta' missierha Carmelo Falzon.

G]al dawn ir-ra[unijiet il-qorti hekk taqta' l-kaw\a:

1. ti`]ad l-e``ezzjonijiet tal-konvenuti:
2. tg]id illi ma saritx prova illi Carmelo Falzon kellu ra[uni tajba g]ala jaqta' lill-attri`i mill-wirt;
3. tg]id illi, g]alhekk, is-sitt artikolu tat-testment tat-13 t'Awissu 2003 ta' Carmelo Falzon ma jiswiex biex jaqta' lill-attri`i g]al kollox mill-wirt ta' l-istess testatur, i\da j]allilha l-jedd g]al-le[ittima, u ma jiswiex biex jaqta' lill-attri`i mill-

wirt, jew minn xi parti mill-wirt, ta’ Rosina Falzon, li jibqa’ regolat bit-testment *unica charta* tat-28 ta’ {unju 1982;

4. tillikiwda l-le[ittima li tmiss lill-attri`i fis-sehem ta’ parti wa]da minn tnax (^{1}/12) fil-beni kollha tal-wirt ta’ missierha Carmelo Falzon;

5. ma tqisx it-talba g]al-likwidazzjoni tal-le[ittima li tmiss lill-attri`i mill-wirt ta’ Rosina Falzon; u

6. tikkundanna lill-konvenuti jag]tu lill-attri`i parti wa]da minn tnax (^{1}/12) mill-beni kollha tal-wirt ta’ Carmelo Falzon.

L-ispejje\ tat-talba g]al-likwidazzjoni tal-le[ittima li tmiss lill-attri`i mill-wirt ta’ Rosina Falzon t]allashom l-attri`i, billi dik it-talba saret g]alxejn; l-ispejje\ l-o]rajn kollha j]allsuhom il-konvenuti.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------